

Baerne

In dit nummer o.a.:

- ☞ Monument 'de Marinier'
- ☞ Jacob Hamel (1883-1943): Van Baarn begon de glorie
- ☞ Geboren, getogen: Teun Stein

Hét ware huis

Van Berkum Makelaars

Van Berkum Makelaars bv | Makelaars in en taxateurs van onroerende zaken
Nieuw Baarnstraat 93 Postbus 135 3740 AC Baarn | Lid NVM Wonen - BOG
telefoon (035) 541 84 45 | info@vanberkummakelaars.nl

Baerne

VAN DE VOORZITTER

Als deze *Baerne* bij u op de deurmat valt, is het jaar 2020 alweer twee maanden oud. Onze vrijwilligers hebben inmiddels de nodige zaken aan- en opgepakt. Stilzitten is er bij onze vereniging niet bij! Zo is op 1 februari jl. de expositie 'Toen was roken nog heel gewoon' geopend door onze plaatsgenoot Hans Brinkerink. Deze tentoonstelling gaat over de geschiedenis van het roken. Tot ver in de vorige eeuw was dit heel normaal ('hij is geen man, die niet roken kan') terwijl vandaag de dag het roken in de ban is gedaan. Maar het verschijnsel roken laat een mooi tijdsbeeld zien vanaf 1600 tot nu, dus het is zeer de moeite waard om af te dalen naar onze Oudheidkamer.

In februari vonden ook traditiegetrouw de foto- en filmpresentaties plaats. De bezoekers kregen tal van plekken in Baarn te zien, zoals het vroeger was en hoe het er nu uit ziet. Dit levert verrassende (en helaas soms ook bedroevende) beelden op. Maar hoewel er veel van de grandeur van onze mooie dorp is verdwenen, valt er gelukkig nog steeds veel te genieten in ons geliefde Baarn.

De eerste lezing zal naar verwachting in april a.s. plaatsvinden, ons streven is aan te sluiten bij het thema '75 jaar bevrijding'. Meer hierover kunt u binnenkort lezen op onze website. In deze *Baerne* komen in een aantal artikelen al de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding aan de orde.

Bestuurlijk houden we de komende tijd nauwgezet de ontwikkelingen in de gaten omtrent de toekomstige huisvesting van de Speeldoos, de bibliotheek en de Volksuniversiteit. Dit omdat het vertrek van de bibliotheek uit Hoofdstraat 1 te

zijn tijd ingrijpende consequenties kan hebben voor onze vereniging, waarbij wij vooral moeten denken aan nieuwe mogelijkheden en kansen.

Tot slot wil ik u attenderen op de **Algemene Ledenvergadering** die dit jaar plaatsvindt op **dinsdag 24 maart a.s. in de Herberg van Paulus**. Na de 'officiële' vergadering, die om 20.00 uur begint, zal de heer G.H. Sijbolts een diapresentatie geven over het Cantonspark en de Wintertuin. De spreker is in dit prachtige park 20 jaar werkzaam geweest, heeft hier de mooiste foto's gemaakt en kan er zeer boeiend over vertellen. Kortom een belangrijke reden om dit jaar de ALV niet over te slaan.

Hartelijke groet,
Jan Baerends

INHOUD

Van de voorzitter	1
Monument 'De Marinier'	2
Aanwinsten 4e kwartaal 2019	6
Jacob Hamel: Van Baarn komt de glorie	9
Weldadigheid voor Baarnse meisjes	17
Geboren, getogen: Teun Stein	27
Colofon/agenda	32

Foto omslag: Monument 'de Marinier' aan de Gerrit van der Veenlaan (foto: P.J.L. Laurens at nl.wikipedia, CC-BY-2.5).

MONUMENT 'DE MARINIER'

Een niet erg opvallend monument op een bescheiden plaats. Voor wie er al aandacht voor heeft: 'de Marinier' aan de zuidkant van de Gerrit van der Veenlaan. Het monument dat in 1947 werd opgericht stond aanvankelijk in een particuliere tuin, daarna op het Stationsplein, en kreeg in 1977 de huidige plaats. Het herinnert aan twee broers Van Hamel die door de Duitse bezetter zijn omgebracht. Waarom worden die twee met een beeld herdacht?

door Martijn van Empel

Om te beginnen, de (kennelijk door een op-pervlakkige buitenstaander bedachte) betiteling 'de Marinier' is onzin: geen van beide broers was marinier.¹ De oudste, Gerard (1911) was zelfs geen militair, maar had alleen zijn dienstplicht vervuld. De jongste, Lodo (1915) was marineofficier. Zij waren de zonen van prof.mr. Joost Adriaan van Hamel (1880-1964) die sinds 1937 in Baarn woonde en die opdracht heeft gegeven voor het monument. Deze vader heeft zijn zonen het voorbeeld gegeven van maatschappelijke en politieke betrokkenheid. Hij werd in 1910 hoogleraar strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam, nota bene als opvolger van zijn vader Gerard Anton, maar was daarnaast vanaf 1917 anderhalf jaar liberaal lid van de Tweede Kamer (ook weer als opvolger van zijn vader). Op internationaal niveau was hij actief als top-jurist bij de Volkenbond in Genève (de voorloper van de Verenigde Naties), en daarna voor de Volkenbond Hoge Commissaris van de Vrije Stad Danzig (tegenwoordig Gdansk). Die 'vrije stad' was een compromis-oplossing waarbij Polen onder politieke regie van de Volkenbond toegang kreeg tot de Oostzee, maar niet de soevereiniteit over de stad die voor 90% door Duitsers werd bewoond. Onvermijdelijk werd dit een brandhaard van

conflict tussen Duitsers en Polen, waar ook de eerste schoten zijn gevallen van de Tweede Wereldoorlog.

De namen van beide broers zijn verbonden aan het verzet. Daarbij neemt in de geschiedschrijving de jongere broer, de marineofficier Lodo (officieel Lodewijk), de meer prominente plaats in.² Ook als men naar het monument kijkt, lijkt het welhaast een monument speciaal voor hem, met zijn broer Gerard er als een *afterthought* aan toegevoegd. Zij gaven elkaar zeker niets toe in moed en toewijding aan de Nederlandse zaak. Het verschil moet eerder worden gezocht in termen van publicitair profiel.

Lodewijk Anne Rintse Jetse van Hamel

Lodo had als marineofficier drie jaar in Nederlands-Indië gediend en werd na terugkeer in Nederland in 1940 in IJmuiden geplaatst. Na de Duitse inval wist hij op 14 mei 1940 te ontkomen naar Engeland. Daar kwam eind mei het nieuws van de Duitse opmars naar Duinkerken en de oproep om met man en macht de daar opgesloten Britse en Franse troepen te evacueren. Lodo reageerde hier op eigen verantwoording op door met drie anderen in een Nederlandse marinesloep een

paar keer op en neer naar Duinkerken te varen en zo bij te dragen aan de evacuatie. In de extreem rommelige omstandigheden van het moment werd hem geen verwijt gemaakt over zijn eigengereide gedrag. Veeleer was hij daardoor in beeld gekomen bij de Nederlandse regering in Londen. Zij en de Engelse regering zaten te springen om militair relevante informatie uit Nederland met het oog op de toen dreigende Duitse invasie van Engeland, mogelijk ook vanuit Nederland. In Nederland waren er in mei 1940 nog wel zendamateurs, maar die waren niet betrouwbaar of al spoedig door de Duitsers uitgeschakeld. Dus moest er vanuit Londen iemand als geheim agent naar Nederland. De keuze viel op Lodo van Hamel. Hij moest trachten betrouwbare radioverbindingen tot stand te brengen.

Hij werd in de nacht van 27 op 28 augustus 1940 in het bloembollengebied bij Hillegom gedropt en ging, uiteraard onder een valse naam, op zoek naar personen die voor het project inzetbaar zouden zijn. Daarvoor had hij uit Londen een lijstje meegekregen van beroepsofficieren maar de militaire eer vormde een groot obstakel. De krijgsgevangen gemaakte Nederlandse officieren hadden van de Duitsers de mogelijkheid gekregen vrij te komen, mits zij hun erewoord gaven niet meer tegen de Duitsers op te treden. De officieren die door Lodo werden benaderd, wilden hun aan de Duitsers gegeven erewoord niet breken. Hij moest dus op eigen kompas varen, met hulp van oude vrienden en andere relaties, maar had daarbij wel het probleem dat hij bij het aanboren van die oude contacten, zijn echte naam niet kon blootgeven. Ook moest hij er natuurlijk op bedacht zijn dat oude bekenden hem op

Lodo van Hamel (coll. Nationaal Archief).

straat konden herkennen en aanspreken. Het werken in de illegaliteit moest nog geleerd worden. Binnen een paar weken is het Lodo gelukt enkele netwerken op te zetten met ieder eigen zendapparatuur. Deze groepen wisten niet van elkaars bestaan. Blijkbaar is een aantal RAF-bombardementen op Nederlandse doelen mede op basis van door deze groepen verstrekte inlichtingen gerealiseerd. Maar al snel werd het risico voor Lodo om herkend te worden toch te groot. Hij moest weer terug naar Engeland. De concrete uitwerking hiervan – hoe en wanneer – had nog wel wat voeten in de aarde. Uiteindelijk kreeg Lodo bericht dat hij binnen 48 uur met enkele anderen zou worden opgepikt door een watervliegtuig op het Tjeukemeer in Friesland. Het groepje deed zich voor als ornithologen die in een bootje veldwerk op het meer verrichtten (er werd in-

derhaast geoefend op vogelkennis). De operatie mislukte. Op het afgesproken tijdstip kwam vanwege de dichte mist geen vliegtuig opdagen. Het groepje ging terug naar de wal en werd gearresteerd door Nederlandse politie die vervolgens de Duitsers informeerde. Toen de volgende nacht het vliegtuig onder bevel van Heije Schaper wel probeerde te landen werd het door de Duitsers onder vuur genomen. Het raakte zwaar beschadigd maar wist desondanks nog te ontkomen, met twee leden van de bemanning zwaar gewond. De latere topmilitair en staatssecretaris Schaper kreeg voor deze operatie de Militaire Willemsorde. Toen de Duitsers Van Hamels koffertje met allerlei spionagegegevens, dat op een eilandje was verstopt, in handen kregen, was er geen ontkennen meer mogelijk.

Lodo van Hamel werd uiteraard gevangen gezet en aan zware verhoren onderworpen. Hij liet echter niets anders los dan dat hij bij Hillegom was gedropt en weigerde iedere verdere inlichting. Zijn vader heeft via alle kanalen, die hem vanuit zijn maatschappelijke positie ten dienste stonden, aan de vrijlating van zijn zoon gewerkt, echter tevergeefs. Een poging van de Zweedse ambassade, die als gezantschap van een neutrale staat de Nederlandse diplomatieke belangen vertegenwoordigde, om Van Hamel te ruilen tegen een in Engeland gepakte Duitse spion werd blijkbaar door een weigering van Hitler getorpedeerd. Lodo werd ter dood veroordeeld en op 16 juni 1941 op de Bussummerheide gefusilleerd. Postuum werd hem de Militaire Willemsorde (voor zijn missie in bezet Nederland) en later ook de Bronzen Leeuw³ (voor zijn rol bij de evacuatie van Duinkerken) verleend.

Gerard Anton van Hamel

De rol van Lodo's oudere broer was duidelijk minder spectaculair, maar het lijdt geen twi- fel dat hij zich tegen de Duitse overheersing heeft ingezet. Hij had rechten gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam en was in diplomatieke dienst gegaan. Juist in mei 1940 kwam hij uit Zwitserland terug naar Nederland voor een cursus. Hij raakte actief betrokken bij de door zijn broer opgezette organisatie voor inlichtingen (de zogenaamde ID-groep) en was bovendien verantwoordelijk voor financiering van verzetswerk. In augustus 1942 werd de hele ID-groep door de Duitse bezetter opgerold en ook Gerard van Hamel werd op 10 augustus gearresteerd, thuis bij zijn ouders in Baarn. Hij werd niet gefusilleerd maar 'verdween' in het *Nacht und Nebel* concentratiekamp in Natzweiler (Elzas). De Duitsers hadden

Gerard van Hamel (coll. Nationaal Archief).

uitdrukkelijk de bedoeling geen enkel spoor achter te laten van de daar opgesloten gevangenen. Een indrukwekkende beschrijving van deze hel is gegeven door Floris B. Bakels, een der overlevenden, in zijn boek *Nacht und Nebel* dat in 1977 verscheen. Gerard is daar op 19 juli 1944 aan ziekte en uitputting bezweken. Zijn laatste woorden waren: *Kerels, nu ben ik van het gedonder af – dadelijk. Sterkte.*⁴

Openbare herinnering

Professor Van Hamel en zijn vrouw verloren zo hun twee zonen in de oorlog. Het verdriet van ouders over zo'n verlies is uiteraard voor de buitenstaander niet te peilen. Velen zullen zich echter kunnen herkennen in de vasthoudendheid waarmee de herinnering niet alleen bij zichzelf wordt bewaard, maar ook naar buiten wordt uitgedragen. Wij zien dat in de drang om voor de dierbaren een publiek monument op te richten, variërend van een eenvoudig houten kruis op de plek van het auto-ongeluk tot een markante sculptuur voor de groep slachtoffers van een vliegtuigramp. Die drang bracht het echtpaar Van Hamel er toe de beeldhouwster Annie Roland Holst-de Meester de opdracht te geven voor een bronzen beeld. Het monument kwam in 1947 gereed en werd geplaatst in de tuin van de familie aan de Prinses Marielaan 4. Na de dood van professor Van Hamel werd het beeld in 1964 aan de gemeente Baarn aangeboden en werd het geplaatst op het stationsplein van Baarn. De gedachte daarbij was dat de leerlingen van Het Baarnsch Lyceum - toentertijd daar in villa *Waldheim* gevestigd - dagelijks herinnerd zouden worden aan hen die hun vrijheid mede mogelijk hadden gemaakt. In 1977 kreeg het beeld zijn huidige plaats aan de Gerrit van der

Veenlaan. Als teken van de blijvende band met de Baarnse schooljeugd worden daar ieder jaar bloemen neergelegd op 16 juni.

Waarom 16 juni? Dat is de datum van de executie van Lodo. Dat roept nog weer eens de vraag op naar het verschil in herdenking tussen de twee broers. De in brons gegoten man is een militair met een vlag, dus Lodo, niet Gerard. De ouders moeten uiteraard hun goedkeuring hebben gegeven aan het ontwerp. Maar men ontkomt niet aan de vraag of zij toch in de eerste plaats publieke aandacht hebben willen vragen voor de militaire heldhaftigheid van hun jongste zoon. Als buitenstaander moet men uiteraard heel terughoudend zijn met zo'n suggestie. Feit is echter dat ook voor die buitenstaander de glanzende figuur van de militair, aan wie postuum zowel de Militaire Willemsorde als de Bronzen Leeuw werd toegekend, gemakkelijker tot de verbeelding spreekt dan een figuur die het voor zijn gevecht tegen de Duitse bezetter juist moest hebben van het verborgen blijven. En die naar de bedoeling van die bezetter zo naamloos mogelijk moest ondergaan in *Nacht und Nebel*.

Noten

1. Een marinier is een militair gespecialiseerd in militaire operaties op of rondom de zee (groen uniform); een marineofficier behoort tot de vloot van de marine (blauw uniform).
2. Zie Han Korting: *Lodo; Het korte leven van de eerste geheim agent uit Londen in de Tweede Wereldoorlog* (2012).
3. Na de Militaire Willemsorde de hoogste militaire ridderorde.
4. Bakels, p. 329.

AANWINSTEN 4E KWARTAAL 2019

Dit kwartaal is de schat van de Oudheidkamer met maar liefst 81 objecten uitgebreid. Daartussen bevinden zich 35 boeken, 18 schilderijen en 4 prenten, en 20 promotie-artikelen. Op onderstaande foto ziet u een selectie van de recente giften en aankopen. Wij danken de gulle gevers van harte! Mocht u van zins zijn om op te ruimen en treft u tijdens de actie spullen aan die van Baarnse afkomst zijn of als onderwerp Baarn hebben? In de collectie van de Oudheidkamer zullen ze een goed tehuis vinden.

In willekeurige volgorde: het boek Cuno van den Steene (1909-1971), illustrator, kunstschilder, graficus; kleine beeldbijbels, Oude en Nieuwe Testament; schilderij Gemeentehuis Baarn door Jan Smeink; schilderijtje Eembrugge door Schoonevelt Büchner; schilderijtje Eembrugge met brug en boerderijtjes door Schoonevelt Büchner; schilderij Bloemen van Jaap de Ruig; sjaal met afbeeldingen en tekst Kroningsfeest 1880-1898, Lang leve Wilhelmina Koningin der Nederlanden; legpuzzel van het Koninklijk Huis 1544-1944; porseleinen bordje met opschrift W, Het Heil des Volks 6 september - Zij de Hoogste Wet 1898-1938; groen oud (bier?)flesje met opdruk A.H. de Haas, N.Baarnstraat 1 G 4, Baarn (opgegraven); flesje bier van de Baarnse bierbrouwer Brouwkamer met opschrift met liefde uit Baarn, Hoeba Hoeba Hop.

SCHILDERSBEDRIJF

u.d. Horst

NACHTEGAALLAAN 43 - 3741 WT BAARN

Welkom bij Eethuys-Cafe "De Generaal"

Eethuys-Cafe "De Generaal" is gesitueerd in het stijlvolle monumentale pand uit 1870 dat in haar oorspronkelijke functie jarenlang dienst heeft gedaan als station Baarn, inclusief wachtkamer voor de Koninklijke familie. Het restaurant grenst aan het populaire wandel- en fietsgebied het Baarnsche Bos en is gemakkelijk bereikbaar met de trein of de auto (parkeren gratis).

Dagelijks geopend

Eethuys-Cafe "De Generaal" is dagelijks geopend vanaf 10:00 uur. De keuken is vanaf 12:00 uur geopend, waarna het ook mogelijk is om uit de zeer gevarieerde menukaart te bestellen.

Groot terras

Het restaurant beschikt over twee ruime zalen en een groot terras. In de zomer is het mogelijk, zolang het weer het toelaat, om buiten te dineren. Reserveren is niet noodzakelijk maar wordt echter wel aangeraden.

Wij staan u gaarne telefonisch te woord voor verdere vragen of reserveringen Eethuys-Cafe "De Generaal", Lt. Generaal van Heutszlaan 5, 3743 JL Baarn - Tel: (035) 5421784.

Juwelier van Doorm

Brinkstraat 14-16 Baarn Tel: 035-5413107

Maurice Lacroix

Bruno Söhnle

Seiko

Pulsar

Breil

Danish Design

Tommy Hilfiger

Zinzi

Rosa di Luca

ZANDVOORTWEG 1A
3741 BA BAARN
TELEFOON: 035 541 2063

JACOB HAMEL (1883-1943): VAN BAARN BEGON DE GLORIE

Dit voorjaar is het 75 jaar geleden dat Baarn werd bevrijd. In het dorp heerste net als elders grote vreugde over de bevrijding, maar bij sommigen ook verdriet over de gaten die de oorlog had geslagen. In december 1945 stond het kerstconcert van het Baarns Mannenkoor in het teken van de nagedachtenis aan Jacob Hamel. Hamel was Joods en had volgens de *Baarnsche Courant* van 17 december 1945 in ballingschap het leven gelaten. Pas later werd officieel bekend dat hij al in 1943 in Sobibor was vermoord. Hamel was ruim 30 jaar dirigent van het Baarns Mannenkoor (dit koor bestaat nog steeds!) en was in Baarn bovendien dirigent van een kinderkoor en een meisjeskoor. Een Baarnaar was hij niet, maar in het dorp was hij bekend en bij velen geliefd.

door Marja Verbraak

De naam Jacob Hamel doet bij oudere Nederlanders nog steeds een belletje rinkelen. Vanaf de oprichting in 1929 tot 1940 was hij dirigent van het Avro's Kinderkoor, dat elke dinsdag rond 17.00 u live te horen was op de radio. Luistervinkjes in heel Nederland schaar-den zich rond het toestel en leerden liedjes als *Jarig Jetje*, *Ils met slagroom* en *De Oempa's*. De Avro publiceerde jaar na jaar boekjes met tekst en muziek, voor thuis achter de piano. Na de Tweede Wereldoorlog werd het kinderkoor van de Avro opnieuw opgericht en vernoemd naar Jacob Hamel, de eerste dirigent. Het zou tot in de jaren tachtig blijven bestaan.

Hamel, vooral dirigent maar ook liedjes-schrijver en componist, leidde uiteenlopende koren, zoals politiekoor Euterpe, kinderkoor De Joodsche Stem en het socialistische koor Ontwaakt. In de jaren dertig was hij zo be-roemd dat parodisten hem in het theater imi-teerden. Ze hoefden slechts *NU!* te roepen,

Jacob Hamel in de jaren dertig.

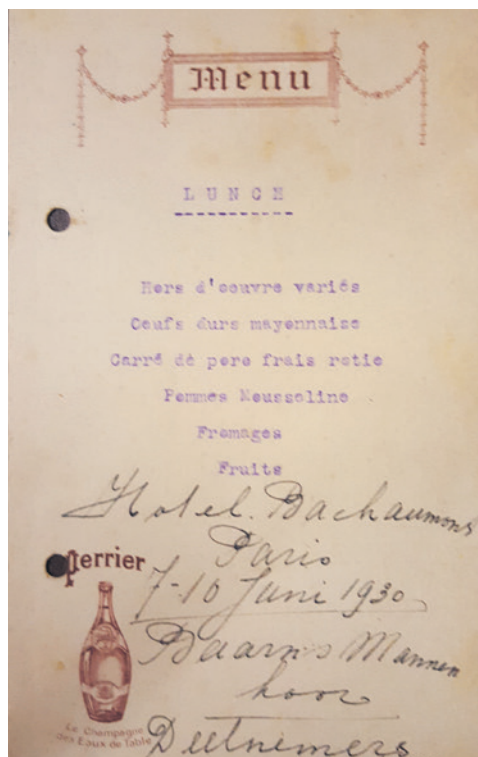
Hamels wekelijkse startsein voor de kinderen in de Avro-studio om in zingen uit te barsten, en het publiek wist meteen om wie het ging. Toen hij in 1933 wat snijwonden opliep bij een auto-ongelukje in Baarn, op de hoek van de Vondellaan en de Stationsweg, werd dat in verschillende kranten gemeld.

Hamel was van jongs af aan bezig met muziek. Zijn vader was diamantslijper, in die tijd een redelijk betaald beroep. Meijer Hamel zong zelf ook en was secretaris bij een koor in Amsterdam; hij nam zijn zoontje mee naar repetities. Jacob was zes toen hij op vioolles mocht, zestien toen hij als tenor optrad en achttien toen hij zijn eigen zangkoor oprichtte. Maar het eerste zangkoor waar hij gevraagd werd als dirigent, was het Baarns Mannenkoor. Dat was in februari 1907 opgericht door enkele Baarners, en had aanvankelijk ook een Baarnaar, S.Th. Nieuwstad, als dirigent. Op zaterdag 1 februari 1908 echter werd Jacob Hamel met algemene stemmen tot dirigent benoemd, tegen een salaris van f 10 per maand plus reiskosten. Hij was toen midden twintig. Het eerste concert onder zijn leiding vond luttele maanden later plaats, op 5 mei 1908 in hotel Velaars aan de Brink. De zaal zat vol. Voor de duidelijkheid: bij het Baarns Mannenkoor ging het niet om kinderliedjes. Hier geen *IJs met slagroom* maar Händel, Mendelssohn en Grieg.

Reisje naar Parijs

Hamels radio-optredens en daarmee diens landelijke roem kwamen voort uit zijn werk in Baarn. In het *Algemeen Handelsblad* d.d. 18-11-1939 legde hij uit hoe hij bij de Avro was gekomen: *Van Baarn begon de glorie. Daar vroeg men mij, den koordirigent, of ik niet ook*

een kinderkoortje wilde leiden. Ik zei 'ja'; een oproep verscheen en een paar honderd kinderen van zeven tot twaalf jaar kwamen zich melden. (...) Wij gaven jaarlijks een uitvoering en alles zou gebleven zijn, zooals het was, als de Avro mij niet (...) had gevraagd: 'Kom dat nu ook eens voor de microfoon doen; geef voor de radio eens zoo'n les van je.' (...) De demonstratie moest ik in Hilversum geven, in de studio. Ik nam daarvoor mijn Baarnsche kinderen mee. De kinderen die later in het Avro-koor zaten, kwamen overigens overal vandaan, dus niet per se uit Baarn.

Menukaart van het reisje naar Parijs, 1930.

Baarns Mannenkoor, liggend vooraan Jacob Hamel.

Zingen in een koor was zeker voor de oorlog een geliefde tijdsbesteding. In 1922 telde het Baarns Mannenkoor 96 leden, te weten 20 eerste tenoren, 22 tweede tenoren, 31 baritons en 23 bassen. In 1923 kon de vereniging een eigen gebouw kopen aan de Eemstraat, nummer 10, om daar te repeteren (dit gebouw werd later verkocht aan de gemeente). Voor die tijd waren de repetities in hotel Velaars en hotel La Promenade. Een paar jaar later zat de burgemeester van Baarn, Van Reenen, samen met de burgemeesters van Amsterdam en Den Haag en illustere Amsterdamse wethouders als Wibaut, Polak en De Miranda in het erecomité dat de festiviteiten rond Hamels 25-jarig jubileum als dirigent voorbereidde. Een hoogtepunt was ook het reisje van het

Baarns Mannenkoor naar Parijs, in 1930. Het bracht daar op een zangconcours *Sur les remparts* van Saintis ten gehore, maar uit het koorarchief blijkt dat het vooral ook een plezierreisje was, met een behoorlijk volgepakt toeristisch programma. Dirigent Jacob Hamel was uiteraard van de partij. Zijn handtekening staat bovenaan het lunchmenu van hotel *Bachaumont*. Later in de jaren dertig moest de reiskas in verband met de economische crisis helaas worden opgeheven.

Het eerder genoemde Baarnse Kinderkoor, ressorterend onder het mannenkoor, werd opgericht in 1926. In *De Gooi- en Eemlander* d.d. 24-02-1926 werd gewag gemaakt van een optreden van het kinderkoor in La Promenade: *Er werd frisch gezongen, zij het door de jongens*

Baarns Meisjeskoor rond 1930, met Jacob Hamel bij de piano (coll. K. Starink)

soms wat ruw. Dit kinderkoor werd volgens Siem Keijzer, die na de oorlog decennialang de muzikale leiding heeft gehad, pas een jaar of vijf geleden opgeheven. Op initiatief van Hamel werd in 1928 ook het Baarns Meisjeskoor opgericht. Het trok bij de oprichtingsbijeenkomst in 1928 meteen al 45 leden tussen de 14 en 18 jaar. In de *Baarnsche Courant* (BC) d.d. 24-05-1934 wordt een indruk gegeven van de sfeer bij de jaarvergadering. *De meisjes hebben er slag van, om dergelijke avonden een gezellig en onderhoudend karakter te geven, en hunne genoodigden een paar prettige uurtjes te bezorgen.* Zang, piano- en vioolspel, een tombole. Jacob Hamel was weliswaar directeur van dit meisjeskoor, maar hij liet de leiding meestal

over aan een mejuffrouw Van de Hoogen. In 1935 blijkt dat de Baarnse meisjes zich enkele malen lieten horen op de radio, samen met het orkest van de Avro. Ook dit meisjeskoor bestaat niet meer.

Te veel ongemanierden

De Baarnse koren traden belangeloos op in sanatoria, zoals herstellingsoord Heideheuvel in Hilversum, en uiteraard ook in het dorp zelf. De ene keer in Musis Sacrum, de mooie schouwburg aan de Nicolaas Beetslaan, de andere keer op de Brink of in het Pekingbos. Jacques Hamel, zoon van, had op het conservatorium gezeten en zat bij die concerten vaak achter de vleugel.

Een recensie in de BC geeft de sfeer van toen weer. Een warme zomeravond op de Brink, 10 augustus 1932. Het Baarns Mannenkoor zong onder andere *Die Nacht* van Schubert en het *Ave Maria* van Witt, het Baarns Meisjeskoor kwam met *Waldandacht* van Abt en *De Zilvervloot* van Viotta. De recensent berispt eerst enkele aanwezigen. *Nu valt het beluisteren van zang op een plein waaromheen het geroezemoes van het leven ook zijn concert geeft, niet altijd mede. En nu moge de politie al een cordon trekken waarbinnen de eerbied bewaard moet blijven voor de uitvoerende partij, er is altijd nog die rand en in dien rand, daar huizen maar te veel ongemanierden, dat gilde dat vergeet waar het op het oogenblik vertoeft en dat noch denkt om zijn naaste noch om de uitvoerende gezelschappen. Eulacie [helaas-MV], daar valt niets tegen te doen. (...) Toen echter in den loop van den avond dat gilde meer en meer verdween en slechts de ware zangbeminnaars overbleven, toen kon met genoegen naar het koor geluisterd worden, want het bood waarlijk veel goeds. (...) Dit koor is bijzonder gelukkig geweest dezen avond, het publiek wilde dan ook geen afscheid nemen alvorens het slotno. [slotnummer-red.] niet herhaald werd, naar het scheen, en Hamel voldeed aan de wensch.*

Een grote charme

In de BC verschenen naast alle lof ook weleens kritische noten. Op 1 maart 1934 schreef de krant over een concert van *dezen bekenden en sympathieken musicus* in Musis Sacrum, met medewerking van het Avro-orkest. Het orkest speelde volgens de recensent veel te hard, de koren waren soms niet te horen. Maar: *Er werd gezongen met groote toewijding. Dat is*

de conclusie die wij voorop willen stellen (...) Baarn's Mannenkoor is één geworden met zijn Directeur en de Directeur kent zijn mannen! 25 jaar heeft hij lief en leed gedragen met dit koor en ook heel dikwijls moest hij veel verdragen, dat minder aangenaam was [over dat minder aangename heb ik niets kunnen vinden-MV]. Maar wederzijds is het "Hou en trouw" toegepast en daardoor is een band gesmeed, die niet licht verbroken zal worden. Het slotnummer *Das Lied von der Glocke* van Romberg werd door het Baarns Mannenkoor diezelfde week ook gezongen voor de Avro-microfoon. Omgekeerd trad Hamel in Musis Sacrum ook op met het Avro-kinderkoor, blijkens een verslag in de BC d.d. 28-02-1935. *Hoe had de heer Hamel z'n volkje in de hand! Het meest vielen die liedjes in de smaak, waarbij de voordrachtskunst bijgestaan werd door hulpmiddelen als daar zijn: kleppers, fluittonen, potdeksels enz.* Applaus voor alle kinderen, ook voor de peuters die een minder goede beurt maakten. De debutantjes, zoals deze beginnelingetjes werden genoemd, waren een begrip voor radioluisteraars. *Zoals de heer Hamel terecht opmerkte, uit een kindermond klinkt alles mooi (...). Niet alleen door z'n uitstekende kwaliteiten als dirigent, maar ook door z'n gemoedelijke leiding, had de middag een aller-aangenaamst verloop.*

Jacob Hamel komt ook in andere bronnen naar voren als een vriendelijk man. Op joodsmonument.nl staat een herinnering aan hem: hoe hij in Amsterdam, waar hij woonde, met mooi weer voor het open raam zat, in kamerjas, en dan met de buurtkinderen zat te kletsen en te zingen. En het *Nieuwsblad van het Noorden*, in januari 1934 aanwezig bij opnames in de

Avro's Kinderkoor trad voor de Tweede Wereld-oorlog op in Baarn. Achterop het programma-boekje stond deze reclame voor een van de vele liedbundeltjes die door de Avro werden uitgegeven (collectie HKB).

studio in Hilversum, schreef over hem: *Er gaat een grote charme van dezen dirigent uit, zijn heele persoonlijkheid straalt, hij lacht, knikt, zegt hier een woord, streelt daar een kinderhoofd.*

In 1939 kreeg Hamel nog eens alle lof toegeswaaid. Hij was inmiddels alweer ruim 30 jaar dirigent bij het Baarns Mannenkoor en kreeg als dank een lovende toespraak van de voorzitter, alsmede een ligstoel. In datzelfde jaar was

hij ook 10 jaar verbonden aan het kinderkoor van de Avro.

Oorlog

Maar donkere wolken pakten zich toen al samen. Op 19 oktober 1939 liet Jacob Hamel in de BC weten dat het mannenkoor en het meisjeskoor voorlopig als gemengd koor zouden repeteren, omdat veel mannelijke leden waren opgeroepen voor de dienstplicht. In het boekje dat het mannenkoor uitgaf ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan valt te lezen dat op de ledenvergadering van 24 juni 1940 een nieuwe dirigent werd benoemd. In de BC van een paar dagen later staat echter dat Hamel het jaar daarvoor al was afgetreden, de redenen van zijn vertrek worden niet genoemd. Hamels zoon Jacques bleef in ieder geval nog een tijd in Baarn werken: begin 1941 had het Baarns Meisjeskoor onder diens leiding nieuwe leden geworven en hij had de zang op een hoger peil gebracht. Waarschijnlijk repeteerden de mannen en de meisjes inmiddels niet meer gezamenlijk; de mannen waren na de capitulatie teruggekeerd uit militaire dienst.

In de oorlog werd tijdelijk gestopt met het kinderkoor, maar de repetities en uitvoeringen van de mannen en de meisjes gingen door. In het archief van het mannenkoor is informatie te vinden over een aanvaring met de bezetter. Tijdens een van de uitvoeringen, in april 1944, werd *Het geuzenvendel op den thuismars* gezongen, dat verwijst naar de vrijheidstrijd tegen de Spanjaarden. De meeste bezoekers gingen plechtig staan. Het voorval leidde tot felle kritiek van nationaalsocialistische zijde. Het bestuur van het koor verklaarde in een excuusbrief aan de autoriteiten d.d. 21-04-1944 dat het lied *volstrekt zonder eenige bijbedoe-*

ling op het programma is geplaatst, dat het uitlokken van een demonstratie in het geheel niet in haar bedoeling heeft gelegen, en dat zij zich strikt gehouden heeft aan de uitvoering van het door het Departement goedgekeurde programma.

Maar Jacob Hamel en zijn zoon Jacques waren toen al geruime tijd weg bij de Baarnse koren. Jacob Hamel was op 21 mei 1940, dat wil zeggen binnen een week na de capitulatie van Nederland, bovendien zijn belangrijkste werkgever kwijtgeraakt. Ondanks of misschien juist vanwege zijn grote bekendheid werd hij ontslagen door Willem Vogt, oprichter en voorzitter van de Avro. Ook andere bekende Joodse medewerkers kregen van hem hun congé. Journalist Dick Verkijk schreef in zijn standaardwerk over de omroep in de Tweede Wereldoorlog dat sommige ontslagen Joden huilend de studio verlieten. Vogt handelde op eigen initiatief. De Duitsers hadden hem niets gevraagd en in het algemeen in Nederland nog geen antisemitische maatregelen genomen. Mediahistorici hebben na de oorlog uiteenlopende redenen gegeven voor Vogts gedrag; het woord opportunisme komt daarbij vaak terug. Het is in ieder geval volstrekt helder dat de ontslagen niet door de kersverse bezetter waren afgedwongen.

In de eerste oorlogsjaren was er nog mondjesmaat berichtgeving over Jacob Hamel. Hij trad begin 1941 op in de omgeving van Culemborg en Zaltbommel met zijn bekende liedjes van de radio, samen met een goochelaar. *Maar jullie mogen alleen een versje zingen wat jullie op de radio gehoord hebben*, zei hij volgens het *Weekblad voor Zaltbommel, Bommeler en Tielerwaard* d.d.25-04-1941, want vorige

week wilde een jongen 'Rats, Kuch en Boonen' zingen. Je begrijpt, dat kon ik niet laten zingen. Het bekende lied gaat over soldaten die het vaderland verdedigen. Vanaf eind 1941 werd het muziekleven door de nazi's stap voor stap 'gezuiverd' van Joden, voorjaar 1942 trad de Kultuurkamer in werking. Musici die hun beroep wilden uitoefenen, waren verplicht zich aan te melden. Joden werden niet toegelaten en Hamel kon niet meer werken. Op 10 april 1942 schreef het nationaalsocialistische *Het nationale dagblad* laetdunkend over hem: *het is een jood, die Neerlands jeugd moest leeren zingen met voorbijzien van alle goede Nederlandsche krachten.*

Jacob Hamel en zijn vrouw, Jeannette Hamel-Cohen, werden opgepakt bij de razzia van 20 juni 1943 in Amsterdam en naar Westerbork gestuurd. Naar alle waarschijnlijkheid met een trein die langs het zo bekende Baarn voerde.¹ In Westerbork zullen ze op 24 juni gedacht hebben aan hun bruiloft, 35 jaar daarvoor. Twaalf dagen later al gingen ze op transport naar Sobibor. Die 6e juli werden er 2417 mensen vanuit Westerbork naar Sobibor gedeporteerd. Er was geen enkele overlevende. Niet één. Ook Jacob en Jeannette Hamel werden meteen bij aankomst, op 9 juli, naar de gaskamers gebracht. Ze zijn allebei 59 jaar geworden. Hun zoon Jacques, in de oorlog getrouwd met Rozette (Ropie) de Groot, was eerder samen met zijn jonge vrouw al vermoord, ook in Sobibor, op 11 juni 1943. Hij werd 26 jaar, zij 25. Een andere zoon van Jacob en Jeannette Hamel overleefde de Shoa wel.

Wat blijft van Jacob Hamel, de hoofdpersoon in dit artikel, is de muziek. Bij Beeld en Geluid, het Hilversumse media-instituut, zijn veel lied-

Toegangsbewijs optreden Baarns Mannenkoor.

jes van het Avro's Kinderkoor onder leiding van Jacob Hamel nog steeds te horen. Op de website een vrolijke opname van 28 februari 1937: een meisje zingt de welbekende *Kleppermars* over haar nieuwe kleppers (houtjes waarmee je muziek kunt maken): *Klepper-de-klepper-de klep-klep-klep, klepper-de-klepper-de-klep-klep-klep, ik ben zo blij dat ik, ik ben zo blij dat ik, ik ben zo blij dat ik ze he-heb*. Daarna hoor je hoe de dirigent haar optreden prijst. *Dat heb je mooi gedaan hoor, zegt hij, je bent een echte lieve meid*. Wat ook blijft, met dit zinnetje, is de stem van Jacob Hamel.

Beeld

Tenzij anders aangegeven, afkomstig uit het archief van het Baars Mannenkoor.

Noot

1. Baarn is een van de etappes van het Westerborkpad. Dit lange-afstandwandelpad volgt de route van de spoorlijn waarover mensen vanuit Amsterdam naar Westerbork werden gedeporeerd.

Bronnen

Archief *Baarnsche Courant*

Archief Baarns Mannenkoor

Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid

archieven.nl

dbnl.org

delpher.nl

joodsmonument.nl

muziekschatten.nl

WELDADIGHEID VOOR BAARNSE MEISJES

Tweehonderd jaar geleden bevond Nederland zich nog tussen de puinhopen die de Franse overheersing had achtergelaten. De economie moest zich herstellen van de gevolgen van het door Napoleon Bonaparte opgelegde Continentale Stelsel dat de succesvolle internationale handel van weleer lam had gelegd tussen 1795 en 1815. Een groot deel van de bevolking leefde in armoede en had te lijden onder de cholera-epidemie. Toen het kroonprinselijk paar Willem en Anna Paulowna na hun huwelijk in 1816 voor een zomerverblijf hun intrek nam op paleis Soestdijk werd het hen al snel duidelijk dat Baarn en Soest ook getroffen waren en namen zij het initiatief tot het oprichten van lokale Commissies van Weldadigheid (CvW).

door Henriëtte Beuk

Het hooggeboren paar haakt daarmee aan op de activiteiten van de Maatschappij van Weldadigheid die onder leiding van generaal Johannes van den Bosch in hetzelfde jaar gesticht was en zich richtte op het verlichten van de armenzorg door de aanleg van strafkoloniën in Veenhuizen en Ommerschans, Drenthe. De Baarnse CvW ging in 1818 van start met de schout F. Pen, ds L.L. Hondius Gaukes, pastoor C. van den Nieuwendijk en jhr.mr. Gerbrand Faas Elias. Hun eerste taak is het ondersteunen van armlastigen met voedseluitdeling (gort en aardappelen) en kledingverstrekking. Verder worden zuigelingen op de leeftijd van 3 maanden gratis gevaccineerd tegen besmettelijke ziekten en werden er geneeskundige hulp en begrafeniskosten vergoed. Dat het kroonprinselijk paar ook nadacht over de zelfredzaamheid van de behoeftige stand op langere termijn uit zich al gauw in het streven om onderwijs te bieden aan arme kinderen. Jongens en meisjes konden op kosten van de CvW naar de dorpsschool van meester Van Dapperen in de Hoofdstraat.¹

Naai- en breischool

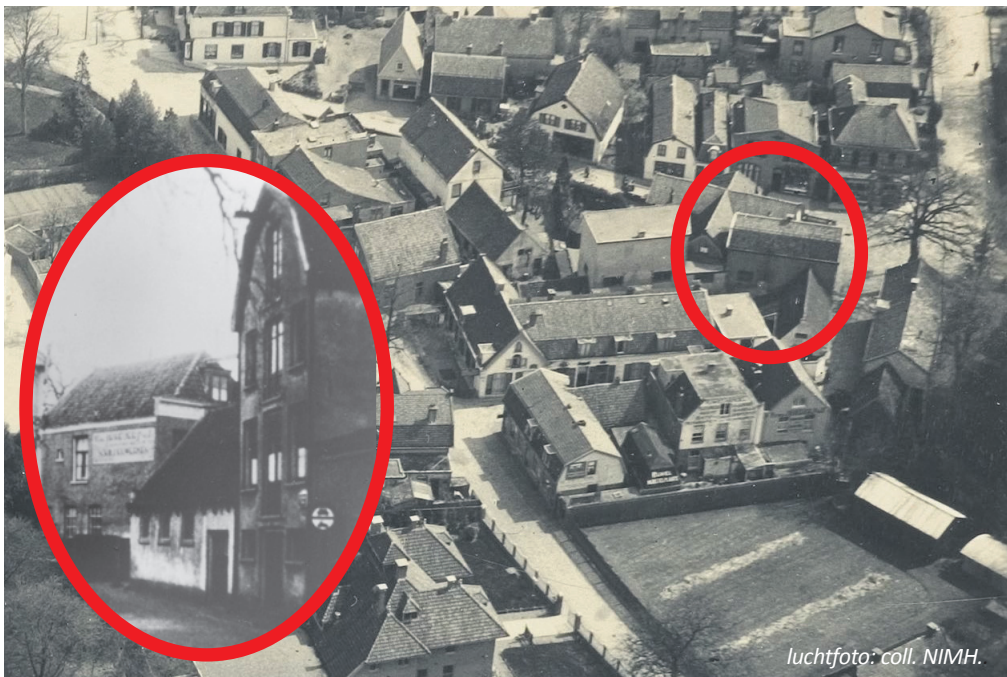
Rond 1833 verzoekt Anna Paulowna de CvW een ruimte in Baarn te zoeken voor een proef met onderricht aan armlastige meisjes zodat zij de kennis en vaardigheden kunnen verkrijgen om goede huisvrouwen te worden en/of in hun eigen onderhoud te voorzien. Commissieleden Faas Elias (bewoner van huize *Schoonoord*) en jhr. Pieter Cornelis de Roth (huurder van huize *Zeerust*, later *Rusthoek* genoemd) worden belast met die opdracht en na enige tijd vinden ze ruimte in een groot pand op de hoek Boschstraat/Nijverheidsstraat dat ze kunnen huren van Abraham Koffrie voor f 75 per jaar. Een muur tussen twee vertrekken aan de zuidkant (de straatzijde) wordt doorgebroken om er een leslokaal van te maken. Bij timmerman Klandermans worden schoolbanken besteld en als onderwijzeres wordt de 41-jarige Johanna (Jans) Winkelman uit het buurtschap Santvoorde aangesteld, zij behoort zelf ook tot een armlastig gezin en werkt als huismeesteres in het Chinese paviljoen *Canton*. Jans mag vrij wonen in het huis met de lesruimte, wordt

vrijgesteld van de belastingplicht en ontvangt als loon f 1,50 per week, plus 10 ton turf voor de verwarming van het lokaal. Het is dan niet vreemd om in de volkstelling van 1839 te zien dat haar zus Marie en vader Frederik ook in het pand van de school zijn komen wonen.²

Op 10 november 1834 gaat de naai- en breischool van start met 11 leerlingen. Er wordt lesgegeven in naaien en breien van maandag tot en met vrijdag van 14.00 tot 17.00 u. Elke dag druppelen er nieuwe meisjes in de leeftijd tussen de 5 en 15 jaar binnen en na een week is het aantal al opgelopen tot 23. De meisjes zijn dochters van onder meer wolkammers, wevers, dagloners en een tuinier.

Anna Paulowna ontvangt via haar intendant elk kwartaal een verslag van de CvW waarin de voortgang van de activiteiten gemeld wordt en de commissieleden zijn verheugd dat de lessen van Jans aanslaan. In de daaropvolgende schooljaren stijgt haar leerlingental tot boven de 30, een goede leerlinge³ ondersteunt haar van 1836-1839 in het onderricht van stoppen en mazen. De lesruimte blijkt jarenlang te klein, maar wordt pas in mei 1841 uitgebreid met een extra lokaal.

Wanneer Jans in juni 1840 komt te overlijden, wordt haar oudere zus Marie (Mietje) bereid gevonden om de lessen voort te zetten. De CvW geeft haar een proeftijd van drie maanden.

In de grote ovaal staat rechts het pand/pakhuis van Koffrie waarin de naai- en breischool van start ging.

den, maar de adjudant van Anna Paulowna gaat daar niet zomaar mee akkoord. Volgens een schrijven d.d. 20-03-1841 meent hij zich te herinneren dat Mietje niet geschikt zou zijn, omdat ... *zo niet volstrekt doof, dan ten minstens uitermate hardhorig is, hetgeen natuurlijk een belangrijk gebrek is in een onderwijzeresse, en haar ongeschikt maakt tot het houden van een behoorlijk toezicht over het werk en de gesprekken der jeugd, zoo mede tot het geven van onderricht.*

Blijkbaar weet Mietje desondanks orde te houden, want haar aanstelling wordt verlengd.⁴ Toch vindt - inmiddels koningin - Anna Paulowna dat de school een directrice nodig heeft en een tweede onderwijzeres, want Mietje is het stoppen en mazen niet machtig. Als directrice wordt de echtgenote van Faas Elias, Margaretha Clara van der Poll bereid gevonden de functie te accepteren. Zij is echter een groot deel van het jaar in Amsterdam woonachtig, dus wordt er een vervangster van haar gezocht. De echtgenote van het commissielid jhr. Sandberg (huurder van huize *Kersbergen*) stribbelt aanvankelijk tegen vanwege de slechte conditie van haar zicht, maar ze neemt de functie toch aan.

Commissielid Faas Elias is van 1816 tot 1864 regent van het Burgerweeshuis te Amsterdam en waarschijnlijk zorgt hij ervoor dat, op verzoek van Anna Paulowna, een Amsterdams weesmeisje naar Baarn komt om de meisjes les te geven in het herstellen van kledingstukken. Pluim zag haar als een opvallende verschijning in Baarn rondlopen met het zwart-rode weeshuisuniform aan. Het vreemde is dat het weesmeisje nergens bij naam genoemd wordt, niet in de notulen noch in de correspondentie van

de commissie, noch in de jaarrekeningen waarin elke uitgave verantwoord wordt. Gelukkig biedt het archief van het Burgerweeshuis uitkomst. Op 24-11-1841 wordt de 20-jarige Annetta Kloesmeijer uitbesteed naar Baarn teneinde daar dienstbaar te wezen in het onderwijzen tot het leren van breijen en naaien op het school van Hare Majesteit de Koningin aldaar.⁵

Mietje Winkelman overlijdt 56 jaar oud in januari 1848 en is dan al bijna een jaar niet meer werkzaam, Annetta heeft een poosje het onderwijs waargenomen. De CvW biedt haar aan het complete lespakket over te nemen, maar ze gaat na ruim zes jaar lesgeven liever

Weeshuismeisjes van drie gezindten, v.l.n.r. luthers, rooms en gereformeerd (coll. SAA).

terug naar Amsterdam.⁶ En dan blijkt haar naam toch wel in een jaarrekening te staan, als ze eenmalig f 24 ontvangt aan het eind van haar dienstverband.

De volgende onderwijzeres heeft ook een band met het Burgerweeshuis, want de 39-jarige Hennerica Theune is daar opgevoed.⁷ Op 21-jarige leeftijd had ze het weeshuis verlaten en in januari 1845 was ze getrouwd met meester-kleermaker Heinrich Ludwig David Meintz. Haar man overleed twee jaar later en liet haar, naast drie stiefkinderen, ook een kleermakersaffaire aan de Wijde Kerksteeg 6 in Amsterdam na. De zaak werd verkocht en de stiefkinderen (een jongen van 7 en een tweeling, jongen en meisje van 5 jaar) kwamen terecht in het Evangelisch Luthers weeshuis aan de Muidergracht aldaar. De kersverse weduwe zag het kennelijk niet als haar taak om voor haar stiefkinderen te zorgen.

Vaste waarde in het Baarnse onderwijs

De naai- en breischool voorziet duidelijk in een behoefte. Gemiddeld zijn er in de periode 1848-1860 zo'n 29 leerlingen per jaar die regelmatig komen opdagen voor de middaglessen, in de ochtend gaan velen van hen naar de dorpsschool.⁸ Door de jaren heen weten veel leerlingen als dienstbode betaald naai-, brei- en herstelwerk te vinden bij de beter gesitueerden in het dorp, sommigen zijn zelfs naaister als ze in het huwelijk treden. In 1852 komt er een nieuw vak bij: het spinnen.⁹ In veel huishoudens werd al gesponnen, al dan niet met het vlas dat de CvW aan de armlastigen verstrekt, en op school zullen de leerlingen wol en vlas gaan verwerken. De aldus verkregen garens worden naar een wever gebracht die het linnen en het wollen laken weer

Statusverlies

Op de leerlingenlijsten van de naai- en breischool voor de jaren 1848-1851 staat de naam Amalia Cohen vermeld. Haar volledige doopnamen zijn Philippine Amalia Carolina en zij is in 1836 geboren in Enschede. Het is bijzonder dat ze op deze leerlingenlijst staat, omdat ze voorheen niet in Baarn woonde. Maar ze blijkt een dochter van Ernst Gustave Wilhelm Cohen te zijn, de voormalig directeur van de Baarnse tapijtfabriek die 77 jaar oud in 1844 is overleden in Velsen. Haar moeder Geertruida Johanna Wannee, een 37-jarige naaister in de Amsterdamse Jordaan, is in september 1847 overleden. Op dat moment zit Amalia's vijf jaar oudere broer Edward een gevangenisstraf uit en werkt haar zeven jaar oudere zus Williamine als dienstbode in Amsterdam. Het zou in de lijn der verwachting liggen dat haar stiefbroer Heinrich Moritz Emanuel Cohen van Baren voor Amalia zou zorgen, maar die had de tapijtfabriek in de zomer van 1837 verkocht en was in 1845 met zijn kinderen onverwachts naar Berlijn vertrokken. Amalia komt op de een of andere manier toch in Baarn terecht en woont in bij de weduwe Van Harreveld-Timmer in een huisje aan de Holleweg (nu Laanstraat). Deze Catharina Timmer is de zus van broodbakker Jan, de buurman van de familie Cohen toen zij nog in de Hoofdstraat woonden, en ze overlijdt in januari 1850. Amalia vertrekt echter pas drieënhalf jaar later naar Amsterdam om daar als dienstbode te gaan werken. Ze blijft ongehuwd en overlijdt in 1926 in een bejaardentehuis te Nieuwer-Amstel.

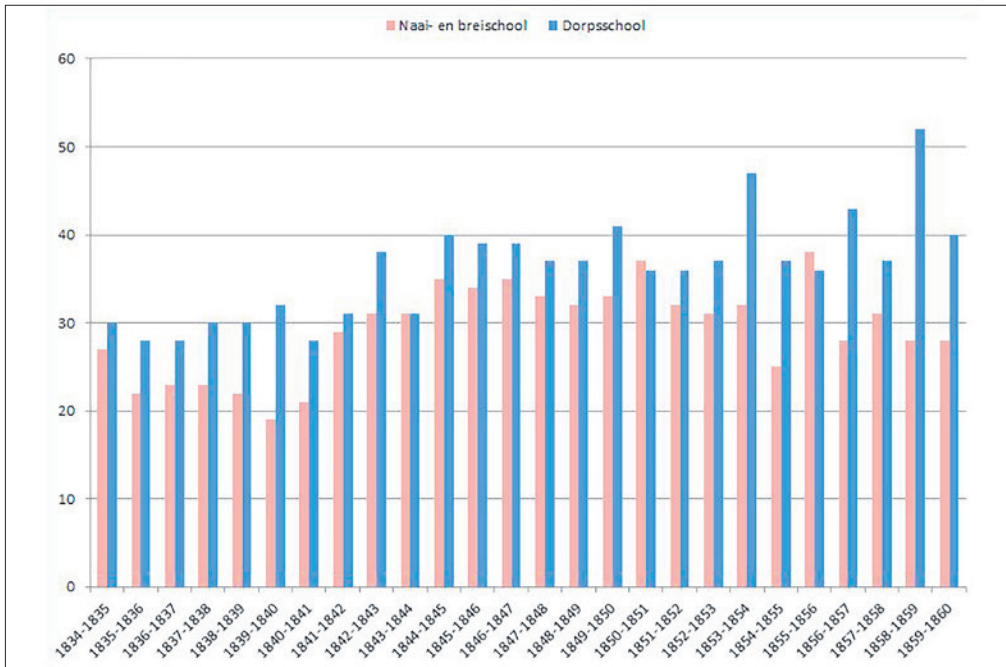

Diagram met aantallen leerlingen per school in de periode 1834-1860 (analyse auteur).

aflevert op school voor vervaardiging van kleedingstukken en ander textiel voor de jaarlijkse uitdeling van de CvW.¹⁰

In juni 1859 wordt het pand aan de Nijverheidstraat verkocht aan onderwijzer P.A. van Merkesteyn, dus voor de aanvang van het nieuwe schooljaar dient er een nieuw onderkomen gevonden te worden. Koningin Anna Paulowna stelt een huis aan de Pekinglaan, de huidige Torenlaan ter beschikking. De school trekt daar eind augustus 1859 in en zal op die plek nog lang gevestigd zijn. De onderwijzeres vindt daar geen huisvesting meer, Hennerica Theune komt in wijk A huis 102 te wonen (tot 1862), tegenover paleis Soestdijk aan de Amsterdamsestraatweg. Ook haar opvolgster

Hendrika Margaretha Feenstra, weduwe van Spall vindt daar onderdak, waarmee de voortdurende band met het koninklijk huis nog eens onderstreept werd.

In 1890 wordt het schoolgebouw aangepast en 1931 opnieuw als het wordt verbouwd naar de gewijzigde eisen die gesteld worden aan een lesruimte. De verwarming gaat dan over op gas, de verlichting is al eerder elektrisch geworden.

Nieuw onderwijsstelsel

De leerplichtwet van 1901 verplichtte kinderen van 6 tot 12 jaar tot het dagelijks volgen van onderwijs op de lagere school. Hierdoor verminderde de aanwas van leerlingen bij de

De naai- en breischool aan de Torenlaan 39.

naai- en breischool. Verder was er een huishoudschool in Amersfoort (anno 1905) opgericht zodat langzamerhand een koerswijziging noodzakelijk werd.

Op 1 maart 1931 wordt in Baarn een gediplomeerde kracht aangesteld: Jacobina Dirkina Slot. Ze is 21 jaar, afkomstig uit Den Haag en gaat in nauwe samenwerking met de echtgenote van de burgemeester, mevrouw L.E.J. van Reenen-van Romondt Vis voortvarend aan de slag. Er worden in het vervolg cursussen naar leeftijd van de meisjes gegeven - vanaf de laatste twee klassen van de lagere school - o.a. linnen naaien, kostuums maken, stoppen, mazen, verstellen, en patroontekenen. De kledinguitdeling rond de kerst komt te vervallen. Op 13 april 1931 wordt de school in Baarn feestelijk heropend onder de naam Koningin Emma Naaldvakschool.¹¹ Pluim heeft ervoor

gezorgd dat er flink wat publiciteit is gegeneerd door de geschiedenis van de Baarnse naai- en breischool in vier delen te laten plaatsen in de lokale kranten.

Uit de nieuwe naam voor de school valt af te leiden dat de band met het koninklijk huis vanaf 1834 is blijven bestaan. Zowel Anna Paulowna, Emma, Wilhelmina, en later ook Juliana hebben zich altijd betrokken gevoeld bij het onderricht aan de meisjes en kwamen er geregeld op bezoek. Jacobina Slot zou een bijzondere band met Juliana hebben opgebouwd en heeft ook voor het paleis gewerkt. In juli 1937 boden enkele leerlingen van de school prachtig geborduurde kussens, met bijpassend tafelkleed, vingerdoekjes en theemuts aan voor de aanstaande moeder; prinses Juliana was toen vijf maanden zwanger van haar eerste kind, dat prinses Beatrix zou worden.

Opheffing van de Naaldvakschool

Jacobina Slot blijft jarenlang de drijvende kracht achter de school en behaalt zelfs een extra diploma Christelijk Nijverheidsonderwijs in 1955. Misschien was het de bedoeling dat ze de Baarnse huishoudschool zou gaan leiden, maar ondanks het besluit van de Baarnse gemeenteraad uit 1950/1951 met het voor-nemen tot de oprichting daarvan, kwam de Koningin Emma Huishoudschool aan de Talmalaan in Soest te staan (1954).

In 1955 wordt de Baarnse Naaldvakschool om-gedoopt tot Centrum voor de Huishoudelijke en Gezinsvoorlichting. Het centrum geeft voorlichting en cursussen zodat jongedames worden opgeleid tot huisvrouwen die verant-wordwoord omgaan met geld, het huishouden en zichzelf. Juffrouw Slot blijft daaraan verbonden

als voorlichtingslerares voor het naaien en ver-zorgen van kleding.

Met de invoering van de Mammoetwet in 1968 wordt de huishoudschool hernoemd in lhno en leidt meisjes na de lagere school op tot huishoudster, dienstbode of huisvrouw. Op deze scholen leerden alleen meisjes koken, huishouden, voedingsleer en de basisvaardig-heden die bij het huishouden van pas komen, zoals het bijhouden van een huishoudboekje en handwerken. Deze onderwijshervorming leidt er vier jaar later toe dat de overheid stopt met het subsidiëren van de Nationale Federatie voor Huishoudelijke en Gezinsvoorlichting. De federatie wordt opgeheven en J.D. Slot wordt eervol ontslag verleend na 41 jaar trouwe dienst. In december van dat jaar schenkt koning-in Juliana haar een lijfrente van f 1.139,86

per kwartaal, waarmee wel duidelijk wordt hoezeer de koningin gesteld was op juffrouw Slot en haar inzet voor de school heeft ge-waardeerd.

Het schoolgebouw is in 1970 gesloopt, net als het naastgelegen ziekenhuis. Op deze locatie vinden we nu de woningen aan de Torenhof.

Beeld

Tenzij anders vermeld, afkomstig uit de collectie van de HKB.

Juffrouw Slot met haar leerlingen bij een enorme krentenmik ter gelegenheid van haar 25-jarig jubileum.

Bronnen

Cbg.nl

Wiewaswie.nl

Archief Eemland, toegang 0431 Commissie van Weldadigheid Baarn

Koninklijk Huis Archief, toegang E09d Rentmeester van Paleis Soestdijk

Stadsarchief Amsterdam (SAA), toegang 367 Burgerweeshuis

Pelgrim, drs E. : 'De textielindustrie van Hilversum' in *Tussen Vecht en Eem* no. 3-1992

Noten

1. Deze dorpsschool was in 1793 opgericht bij de Inlandsche tapijtfabriek in de Hoofdstraat. De eigenaar van de fabriek, Reinhard Scheerenberg financiert de bouw van een nieuw schoolhuis aan de noordzijde van de straat, zodat de oude locatie bij zijn fabriek betrokken kan worden.
2. Volgens de Volkestelling 1839 woonden Jannetje, zus Marie en vader Frederik Winkelman in het pand aan de Nijverheidsstraat. Tien jaar daarvoor woonden er nog 10 personen, waaronder de gezinnen van timmerman Klandermans-Koffrie en schilder Van Hennekeler-Van Harreveld.
3. Petronella (Pietje) Breijer (1824-1846), dochter van timmerman Teunis Breijer en Dina van Wijnen.
4. In april 1841 toont de commissie zich zeer tevreden over de prestaties van Mietje, ook al is ze zeer hardhorend. Er wordt aangegeven dat ze moeilijk te vervangen zal zijn en met de zorg voor haar 80-jarige vader zeker aan de bedelstaf geraken mocht ze ooit ontslagen worden. Frederik Winkelman overlijdt in september 1842.
5. Annetta is op 19-02-1833 ingeschreven met nog twee broers en een zus. Overlijden vader in juli 1832, moeder een week voor de inschrijving.

Zus Geertruida Maria Johnanna trouwt in 1848 met onderwijzer Lambertus Th. Moesveld en zal later in Soest gaan wonen waar ze als onderwijzeres 'in vrouwelijke handwerken' actief is.

6. Annetta wordt in de notulen van het Burgerweeshuis d.d. 29-12-1847 verzocht het daarop volgende jaar het weeshuis te verlaten. Is op 30-04-1848 'behoorlijk vertrokken'. Ze overlijdt ongehuwd in 1903 te Amsterdam.
7. Hennerica staat als volgt geregistreerd in de kinderboeken: ingekomen op 13-07-1808, 7 jaar oud, ze heeft koorts en de kinderziekten gehad. Haar moeder was in april 1806 overleden, haar vader in juni 1808, wonende in de Laurierstraat met vijf kinderen in de leeftijd van 5 tot 13 jaar.
8. Op de lijsten van leerlingen die op kosten van de CvW naar de dorpsschool gaan wordt zelden de voornaam van de leerlingen geregistreerd. Er kan dus geen zuivere analyse gemaakt worden, maar het lijkt erop dat er meisjes zowel naar de dorpsschool als naar de naai- en breischool gaan; soms naar beide scholen in dezelfde periode, anders eerst een periode naar de dorpsschool en vervolgens een periode naar de naai- en breischool. Deze indruk is verkregen over de jaren 1834-1860.
9. Scherenberg had destijds ook een spinschool bij de fabriek opgezet, zodat de garens voor de tapijten en kleden in huis gemaakt konden worden. De fabriek werd in 1836/37 gesloten.
10. Hemden voor vrouwen, dito voor mannen, beddenlakens, linnen voor stromatras, wollen dekens, stoffen voor vrouwenjakken en – rokken, stoffen voor mannenbuizen en – broeken: dit alles wordt vanaf 1818 door de commissie aan armlastigen verstrekt.
11. De naai- en breischool in Soest gaat ook verder onder die naam.

Eemnesserweg 12 3741 GA Baarn
telefoon 035 5413321
www.debaarnsenotarissen.nl
email : info@debaarnsenotarissen.nl

PLEZIERIG LEVEN, ZORGELOOS WONEN

DANKZIJ ONS ZORGHOTEL
KUNT U EVEN 'PROEFWONEN'

Welkom bij Huize Brandsen. Een sfeervol woon-zorghuis en zorghotel midden in het gezellige en groene Baarn. Hier geniet u van professionele levensloopbestendige zorg, ruime appartementen en een levendige sfeer. Een zorgindicatie is niet noodzakelijk. Zo wordt verzorgd wonen zorgeloos leven. Zie www.huizebrandsen.nl

HUIZE • BRANDSEN
 verzorgd wonen

Koningsweg 2, 3743 EV Baarn 035 541 3055 info@huizebrandsen.nl www.huizebrandsen.nl

APOTHEEK JULIUS

Sinds 1886

M.A. Smulders-de Jong, apotheker

UW GENEESMIDDEL ONZE ZORG

Laanstraat 36, 3743 BG Baarn

Telefoon (035) 5412432

apotheek.julius@ezorg.nl

Fax (035) 5421021

www.apotheekjulius.nl

AL 35 JAAR STERK IN:

- TAPIJT
- LAMINAAT
- GORDIJNEN
- VITRAGE
- RAAMDECORATIE
- MEUBELSTOFFERING
- BEDDEN
- BOXSPRINGS
- DEKBEDDEN EN KUSSENS
- BEDTEXTIEL

**VAKKUNDIG,
ERVARING, SERVICE EN
EEN DESKUNDIG
ADVIES**

DE WOON- EN SLAAPSPECIALIST VAN BAARN E.O.

jan buis

NIEUWSTRAAT 24-27, 3743 BK BAARN

WONEN: TEL. 035-5412600

SLAPEN: TEL. 035-5413076

GEBOREN, GETOGEN: TEUN STEIN

Opgroeien in Baarn, het is meestal zo slecht nog niet. In deze serie gaan we terug in de tijd, terug naar het ouderlijk huis, het buiten spelen in de buurt, de lagere school. Deze keer: de jonge jaren van Teun Stein, geboren en getogen in de Brinkstraat.

door Eric Lorier

Het zal je maar gebeuren. Koud een week naar school en je schoolcarrière is alweer voorbij. Klinkt menig kind wellicht als muziek in de

Teun voor de deur van Brinkstraat 9. De versierde paal was ter gelegenheid van een 5 mei-viering (coll. familie Stein).

oren, tot het je echt overkomt. Het overkwam Teun Stein. Het was 1944, de Duitsers vorderden het gebouw van de Koningin Wilhelmina School aan de Dalweg en Teun kon verder lekker thuisblijven. Nou ja, lekker. *Voor de hoogste klassen werd her en der in het dorp wel alternatieve ruimte gevonden om les te geven, maar de eerste klas, dat had niet veel prioriteit. Dat komt later wel, dachten ze waarschijnlijk allemaal. Maar ik was een kind dat wel echt toe was aan school. Dus dat thuis zitten was niet zo'n succes. Ik verveelde me.* En voor pa en ma Stein was een Teun die de hele dag maar een beetje thuis rondhing waarschijnlijk ook niet ideaal. *Heel veel leraren zaten in de oorlogsjaren ook om werk verlegen, dus mijn ouders gingen voor mij op zoek naar een privé-onderwijzer. Dat werd juffrouw Van der Schoor. Die woonde in een grote villa aan de Bothalaan. Ging ik lopend naar toe, met mijn tas dwars door het centrum. Dat vond ik wel wat, zo'n villa. Dat maakte wel indruk. Die juffrouw Van der Schoor is later trouwens nog getrouwd met Daan de Jongh, destijds directeur van de mulo.*

Teun werd in 1938 geboren in de Brinkstraat. Op nummer 11. Vader Wim Stein had een administratiekantoor aan huis, hij deed de boekhouding voor veel Baarnse middenstanders, wat voor de familie Stein betekende dat er zo

veel mogelijk middenstanders tevreden gesteld moesten worden. Dat betekende dus bijvoorbeeld de ene week naar slager Mathijssen, de andere week naar slager Van Moorselaar. Moeder Charlotte Stein-van Leersum was huisvrouw. *Ze had graag verder willen leren om onderwijzeres te worden. Maar ja, dat lag in die tijd wat anders. Je ging toch trouwen en moeder worden, dus waarom zou je studeren? Ik denk wel dat ze mij en mijn zus daardoor altijd heel erg heeft gestimuleerd om door te leren, om te doen wat zij door omstandigheden nooit had kunnen doen.*

Brinkstraat 9 en 11 – ‘de huizen met de luiken’ - waren al langer in de familie. *Mijn grootvader had daar een werkplaats en zij woonden er ook. Hij was meester-schilder en schilderde behalve woningen ook veel koetsen voor de rijke Baarnaars. Met van die familiewapens op de zijanten, daar maakte hij dan eerst malen voor heb ik begrepen.* Toen grootvader Van Leersum overleed verhuisde het jonge echtpaar Stein-van Leersum met dochttertje uit de Heemskerklaan naar de Brinkstraat, waar Teun werd geboren. *Op nummer 11, mijn grootmoeder woonde op 9. Binnen werd een tussendeur gemaakt tussen beide woningen. Mijn moeder heeft nog lang voor mijn grootmoeder gezorgd.* De woningen bestaan inmiddels niet meer, zoals er veel meer is gesloopt in de Brinkstraat. Ook de weg zelf is onherkenbaar veranderd. Bomen stonden er in die tijd niet, aan weerszijden waren stoepen en er reden nog gewoon auto's door de straat. Al waren dat er natuurlijk nog niet veel.

In 1940 vielen de Duitsers binnen. Een tijd van angst, gebrek en onveiligheid begon. Ook voor

de kleine Teun. *Mijn vader had de gevaarlijke leeftijd dat hij interessant kon zijn voor de Duitsers. Hij had behoorlijke astma, en hij had ook een doktersverklaring dat hij niks kon, maar toch. We zaten eigenlijk in permanente angst dat de Duitsers een keer zouden aanbellen om mijn vader mee te nemen.* Zo ver is het nooit gekomen, al heeft vader Stein wel eens in opdracht van de Duitsers langs de spoorlijn moeten lopen, om te voorkomen, dat de ondergrondse daar explosieven aanbracht. De spoorlijnen zijn overigens wel gebombardeerd. En dat was in het hele dorp te voelen. *Alles dreunde, de brievenbus klapperde er van. Het klonk echt alsof het insloeg in het huis van de burens, zo hard. Ik weet nog dat we, als dat gebeurde, tegen de muren aan gingen staan. Geen idee of dat iets had uitgemaakt trouwens.* Het was het laatste oorlogsjaar, en het was ook in Baarn heftig. *De granaten vlogen over, met zo'n fluitend geluid. Elke nacht vliegtuigen die overkwamen, op weg naar Duitsland om daar te bombarderen. Ik herinner me ook dat ik een keer samen met mijn zus op de Van Wassenaerlaan heb gezien hoe zo'n vliegtuig werd beschoten. Je zag de lichtflitsen, je zag hoe het vliegtuig op een gegeven moment werd geraakt en neerstortte. Voor ons gevoel gebeurde dat recht boven ons hoofd, maar ik geloof dat-ie ergens bij Bilthoven of zo is neergestort. Ja, dat maakt wel indruk. Een angstige tijd, dat raak je ook nooit meer kwijt.* De familie Stein was in de oorlogsjaren een van de weinige niet-winkeliersfamilies in de Brinkstraat. Een paar deuren verderop zat groenteboer Hoef - *zijn zoon Jantje en ik baldden vaak in het steegje naast het huis-*, aan de overkant zat slagerij Van Moorselaar. *Met Theo, Ries en nog een jonger broertje waarvan*

ik de naam nu even niet meer weet. Speelden we ook wel mee. Verder had je de familie Hendrikse, die hadden een lampenzaak. Die hadden drie dochters en een zoon, maar om de een of andere reden gingen we daar niet echt mee om. En recht tegenover de Burgemeester Penstraat had je rijwielhandel Pater. Die hadden een zoon, Rinie. Ook aan de overkant: de kapperszaak van Bremmer. Die had een vrouw van Duitse origine. Voor de liefde hiernaartoe gekomen, of voor werk, ik heb eigenlijk geen idee. Ze was in elk geval een goede Duitse. Maar daardoor kwamen er veel Duitsers naar de kapperszaak, veel Duitse officieren. Die vonden dat waarschijnlijk wel vertrouwd om Duits te kunnen praten of zo. Er gebeurde verder

niets, maar ik weet nog dat het me een erg unheimisch gevoel gaf als ik als jongetje op mijn beurt zat te wachten en de Duitse officieren iets tegen mij zeiden.

De eerste oorlogsjaren gingen nog wel, maar in 1944 ging het mis. De hongerwinter hakte erin, ook bij de familie Stein. We hadden geen tuin, dus we konden niks zelf verbouwen. We moesten naar de gaarkeuken, die zat in het Nutsgebouw aan de Penstraat. Ja, er waren er wel meer, maar die was voor onze wijk. Ik herinner me koolsoep. Nou ja, soep. Het was water met een kleurtje. Melk kon Stein halen bij de boerderij van Daatzelaar op de Zandvoortweg. Mijn vader zat in het bestuur van het waterschap, daar kende hij veel boe-

Mei 1945. Optocht met versierde wagens. Bijna elke straat had zijn eigen buurtvereniging die na de bevrijding uit de grond werd gestampt, dit was de bijdrage van de Brinkstraat. De kar is van groenteboer Tjitze Steenstra, die zelf op de bok zit. Naast de kar het bestuur van de vereniging: geheel links mijn vader, daarnaast Willem van Leersum ('witte van Leersum') van de Brink (nu Demmers). Op de kar kinderen uit de Brinkstraat: Teun is het jongetje links achteraan met een sjerp om, daarnaast een stukje van het gezicht van zijn zus Willy. Links vooraan Bauke Steenstra. (coll. familie Stein).

ren van. Maar in de hongerwinter konden we alleen bij Daatzelaar terecht. Elke week een liter melk. Uitgerekend een katholiek ook nog, wij waren gereformeerd. Dat speelde toen een rol. Niet dat er animositeit was, maar je wist het wel van elkaar en je zocht het toch altijd eerst in eigen kring. Het weinige dat er in huis was werd soms ook nog gedeeld met wildvreemden. Het is in de hongerwinter diverse keren voorgekomen, dat er vlak voor de 'spertijd' werd aangebeld op nummer 9 en er mensen stonden, die op jacht naar voedsel waren geweest en nu op weg naar huis strandden in Baarn. Mijn moeder liet die mensen altijd binnen en bood ze voor de nacht onderdak en deelde het beperkte voedsel dat er was met hen. Buitenspelen was lastig, al gebeurde het in de eerste oorlogsjaren nog wel. Maar niet te ver van huis, wat behalve met Teuns jonge leeftijd ook wel te maken had met een algemeen gevoel van onbehagen vanwege de Duitse bezetting. Het gevoel van onveiligheid was er altijd. Op de Brink woonde een NSB-gezin, met een heel vervelende zoon, die zat ook bij de Hitler Jugend. Sowieso een vervelende jongen, en dat het NSB'ers waren maakte het niet beter natuurlijk. Altijd was er de angst dat je een keer iets kon uithalen wat verkeerd kon vallen. Mijn vader had thuis een illegale radio verstoppt in de dekenkist. Daar werd ons als kinderen niets over verteld, maar op een gegeven moment krijg je zoiets natuurlijk wel in de gaten. Hij luisterde er stiekem naar op de slaapkamer. Dat mocht niemand weten natuurlijk, dus dat mocht je aan niemand vertellen. Altijd oppassen. Thuis bij de Steins werden ook illegale kranten gelezen, die dan door de kinderen onderin een mandje naar opa en oma aan de Balistraat werden gesmokkeld. Kinderen

werden minder goed gecontroleerd, vandaar. Ook op andere manieren kwam de oorlog letterlijk binnenskamers. Via de briefjes van de bezetters die wel eens in de bus vielen. Dan moest de bevolking weer allerlei spullen inleveren. Dekens, lakens, kussens. Iedereen zocht uiteraard zijn slechtste dekens uit, dat snap je. Fietsen werden ook gevorderd. Ondertussen was onderin een kast een luik gemaakt met een geheime ruimte eronder. Daar zou mijn vader zich kunnen verstoppen, mochten de Duitsers toch een keer aanbellen om hem mee te nemen. De schuilplaats is nooit nodig gebleken.

In mei 1945 kon eindelijk de vlag naar buiten, die al tijden met vlaggenmast en al op zolder stond te wachten tot hij eindelijk via een piepklein rond zolderraampje naar buiten kon. Dat gebeurde niet meteen op 5 mei. Er waren nog overal Duitsers, en die waren gewapend. Veilig was het zeker nog niet. Ik meen dat het op maandag 7 mei was dat de geallieerde troepen er waren. Ik weet nog dat we met zijn allen naar de Oranjeboom zijn gelopen om de bevrijders op te wachten. Op een gegeven moment kwam er vanaf Soestdijk een heel dikke vent op een motor aanrijden, met daarachter allemaal legervoertuigen. Een deel ging links naar Hilversum, een deel rechtdoor en een deel rechtsaf naar Baarn, naar de Brink. Groot feest was het daar, al weet ik er eigenlijk geen details meer van. Wat Teun Stein nog wel weet is dat ook daar meisjes die het met de Duitsers hadden aangelegd – of daar van werden verdacht – werden kaalgeschoren. En ik weet dat alle NSB'ers werden opgepakt. De Binnenlandse Strijdkrachten gingen alle bekende adressen langs, met een joelende mensenmassa erach-

teraan. En dan werd er weer een NSB'er uit zijn huis gehaald en meegenomen. Tja, ik denk dat in de meeste gevallen die mensen op zich ook niet zo veel hadden misdaan. Je was in die tijd al fout als je een keer iets aan een Duitser had verkocht.

Na de bevrijding keerde langzaam maar zeker het normale leven weer terug, en na de zomer van 1945 wachtten met een jaar vertraging dan alsnog de schoolbankjes. Vanwege de privélessen die ik had gehad kon ik toen meteen naar de tweede klas, al hing ik er eigenlijk een beetje net tegenaan. Ik was al te ver om nog in de eerste te beginnen, maar ik wist eigenlijk ook weer net te weinig om in de tweede te starten. Die achterstand heb ik op de lagere school steeds gehouden.

Hoe het verder ging

Teun Stein voltooide na de lagere school ook de mulo op de KWS en ging vervolgens naar de Middelbare Handelsdagschool in Amersfoort. Later ging hij naar het Goois Avondlyceum waar hij zijn HBS A-diploma haalde, waarop een studie psychologie in Amsterdam volgde waarvoor hij in 1971 zijn doctoraal examen haalde in de richting bedrijfspsychologie. Stein werkte sinds halverwege de jaren zeventig bij diverse verzekeringsmaatschappijen in Rotterdam en Amsterdam.

Teun heeft zich ook flink geroerd in het Baarnse vrijwilligersleven. Hij was bijvoorbeeld secretaris en voorzitter bij het CDA in Baarn, voorzitter van de Filatelistenvereniging Baarn en de Historische Kring Baerne, en zat dertien jaar in de Raad van Kerken.

Teun voor de plek waar zijn ouderlijk huis stond in de Brinkstraat (foto Caspar Huurdeman).

COLOFON

Baerne is een kwartaaluitgave van de Historische Kring Baerne.
Oplage: 850 ex.
Vormgeving en druk:
Drukkerij BakkerBaarn.

Redactie

Henriëtte Beuk
Martijn van Empel
Eric Lorier
Marjo Stam
E redactie@historischekringbaerne.nl

Postadres

Historische Kring Baerne
Postbus 326, 3740 AH BAARN
T (035) 54 303 77
E info@historischekringbaerne.nl
I historischekringbaerne.nl

Bezoekadres

Oudheidkamer HKB
Hoofdstraat 1a, 3741 AC BAARN
Ingang via de bibliotheek, in het souterrain. Er is een lift aanwezig.

Openingstijden

Wo 14-16 u en za 11-13 u of op afspraak. Bel voor nadere informatie naar (035) 54 303 77 tijdens openingstijden of mail naar oudheidkamer@historischekringbaerne.nl.

Erelid

Mw. P.H. Kuijt-Smit

Contributie

Per jaar en per adres € 18.
NL18 INGB 0004.192.133 t.n.v. de Historische Kring Baerne te Baarn.
Extra bijdragen zijn van harte welkom. Als lid ontvangt u het kwartaalblad *Baerne* en heeft u gratis toegang tot onze lezingen.
De HKB is aangemerkt als culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Giften aan een ANBI kunt u van de inkomsten- of vennootschapsbelasting aftrekken. Een erkende ANBI hoeft geen successie- of schenkingsrechten te betalen over legaten en schenkingen. Uw schenking komt dus volledig ten goede aan de HKB.

Verzendkosten Baerne

Buiten Baarn, binnen NL: € 10 per jaar. Gelieve contributie plus verzendkosten in één bedrag over te maken.

Verkoopadressen Baerne (in Baarn)

Los exemplaar € 3,50.
Oudheidkamer HKB,
Hoofdstraat 1a;
Bruna, Laanstraat 32.

Ledenadministratie

Dhr. H.J. Kroon
T (035) 54 130 01
E ledenadministratie@historischekringbaerne.nl

Dagelijks bestuur

Dhr. J. Baerends (voorzitter)
T (035) 54 228 54

Mw. M. Olthof (secretaris)
T (035) 54 306 65

Dhr. J.M.M. Boers (penningmeester)
T (035) 63 125 45

Algemeen bestuur

Mw. E.M.M.A. Kuizinga-Claassens
werkgroep Oudheidkamer
T (035) 54 203 72

Dhr. T.J. Hofstra
werkgroep Oude Begraafplaats
T (035) 53 115 15

Dhr. J.W.A.A. van der Laan
werkgroep Archeologie
T (035) 54 116 56

Mw. H.T.M. Beuk
redactie *Baerne*
M 06 27 357 807

Dhr. M. van der Stoep
werkgroep Communicatie
T (035) 88 850 15

Dhr. P. Mreijen
M 06 29 038 917

Mw. Th. Kruidenier-Brands
T (035) 54 178 60

AGENDA

- 13-mrt Lezing over de beruchte 16e eeuwse veldheer Maarten van Rossum door Sander Wassink, aanvang 20.00 u in de Herberg van Paulus, Stationsstraat 16, Baarn, de zaal is een half uur voor aanvang open.
- 24-mrt Algemene Ledenvergadering, aanvang 20.00 u in de Herberg van Paulus, met aansluitend diaprojectie over het Cantonspark door de heer G.H. Sijbolts.
- 13-mei Sluiting expositie 'Toen was roken nog heel gewoon' in de Oudheidkamer, Hoofdstraat 1a, Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie. De redactie heeft er naar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

Inruilactie

Alles om te printen vind je bij Bruna

Bruna heeft een ruim assortiment huiskamer en merk cartridges.

*Lever uw oude cartridge in en krijg €1.- korting op een nieuwe.

Bruna
Laanstraat 32
3743 BG Baarn
www.bruna.nl

blij met **bruna**

RUGCENTRUM
BAARN
specialisten in bewegen

FYSIOTHERAPIE
CHIROPRACTIE
OEFENTHERAPIE
MANUELE THERAPIE
PODOTHERAPIE
REVALIDATIE
ECHOGRAFIE
SHOCKWAVE

U bent van harte welkom
in ons moderne centrum,
met een vriendelijk en
professioneel team.

**Plus-
praktijk**

Plataanlaan 5 3741 WE Baarn tel: 5411346 www.rugcentrumbaarn.nl

Dit lid van de Historische
Kring Baarne is op deze
manier uitgenodigd voor
een persoonlijke rondlei-
ding (op afspraak)
bij Rugcentrum Baarn,
inclusief koffie.